

(Også publisert som kronikk i [Farmann Newsletter Uke 40, 7. oktober 2005](http://www.farmann.no/2005/10/kronikk_droemmen_om_partistate.html);
http://www.farmann.no/2005/10/kronikk_droemmen_om_partistate.html).

FARMANN

Norsk Forretningsblad

22. september 2005.

- Odd Gunnar Skagestad -

Drømmen om partistaten

Visse begreper og fenoméner som man trodde og håpet at man hadde gjort seg ferdig med, har en lei tendens til å dukke opp igjen og peke nese av oss. Det gjelder blant annet deler av den totalitære stats tankegods. Media kan til det kjedsommelige fortelle oss at i våre dager er det den såkalte nyliberalismen som gjelder og markedstenkningen som rår. Formynderstaten, for ikke å snakke om den totalitære stat, er et konsept som er parkert, nei dumpet - på historiens skraphaug. Og best som vi nesten begynner å tro på det, kryper Drømmen om Partistaten frem som et gufs fra en fortid spekket med skumle skrømt. Ett av de mest gjenstridige gjenferdene er myten om Det Statsbærende Parti.

Uttrykket "Statsbærende parti" ble innført i det norske språk av Nasjonal Samling (NS) som hedersbetegnelse på seg selv, hvilket burde ha sikret det en urokkelig plass i historiens skammekrok. Kunnskapsforlagets Store Norske Leksikon er prisverdig tilbakeholden i sin omtale av dette særegne sosiopsykopatiske fenoménet, og nøyer seg med følgende presentasjon:

"Statsbærende parti. Under den tyske okkupasjon av Norge utferdiget Vidkun Quisling en "lov om parti og stat" 12. mars 1942, hvor Nasjonal Samling etter tysk mønster ble kalt "det statsbærende parti" i Norge. I denne sammenheng ble det også fastsatt straff for å krenke eller angripe partiet".

Man skulle tro at vi var blitt kvitt denne vanskapningen da okkupasjonen tok slutt og NS gikk dukken i 1945. Slik skulle det imidlertid ikke gå. Enkelte av de mer tilårskomne blant oss vil spesielt minnes at uttrykket gjorde en kortvarig gjesteopptreden i media på begynnelsen av 1960-tallet, da en yngre Høyre-politiker (navn behøver ikke nevnes her) kom i skade for å benytte det

om Det Norske Arbeiderparti. Vedkommende ble omgående refset av eldre partikolleger for sin usømmelige tale – slik kunne man dog ikke omtale selv bitre politiske motstandere! – skjønt mannens unge alder jo var en formildende omstendighet. Men utøy forgår ikke så lett. For politiske aktører og kommentatorer med sans for denslags, må uttrykket ”statsbærende parti” øyensynlig ha etterlatt en spesielt søt smak i munnen. En mersmak med residuale assosiasjoner til ansvar, autoritet og fremfor alt makt, et uttrykk med pirrende overtoner av uhemmet maktkåtskap og maktutøvelse. Etter hvert som årene gikk gikk og den politiske arena ble stadig tettere befolket av stadig yngre og stadig mer historieløse aktører, skulle uttrykket for alvor krype ut av treverket og komme til en heder og verdighet som gammelnazzen bare hadde kunnet drømme om. Som visedikteren Otto Nielsen kunne ha sagt det: - ”He’s dead but he won’t lie down!” En foreløpig kulminasjon kom da daværende sjefredaktør Steinar Hansson i Dagsavisen Arbeiderbladet 17. april 1999 fastslo at:

”For første gang i KrFs historie brukes nå vitterlig uttrykket ’statsbærende parti’ om egen partirole. Flere ganger ble dette ordet – som nesten alltid har vært knyttet til Arbeiderpartiet – nevnt fra landsmøtets talerstol”.

Først Nasjonal Samling, så Arbeiderpartiet - og nå altså Kristelig Folkeparti!

Det skulle imidlertid melde seg på flere liebhavere i konkurransen om å få smykke seg med det besnærende honnørordet. I artikkelen ”Høyre har røttene i behold” i siste nummer av tidsskriftet Minerva (nr. 03 - 2005), formidler Torbjørn Furulund det tradisjonelle, snusfornuftige og selvtilfredse bildet av partiet Høyre, et bilde som mange vil kjenne igjen og være vel vant til å forholde seg til. Et trygt og greit bilde. Med bakgrunn som leder i Høyres Studenterforbund må Furulund antas å ha rede på hva han skriver om. Greit nok.

Derimot vil enkelte – vel også noen av partiets egne medlemmer og sympatisører – finne det mindre greit når artikkelforfatteren presterer å skrive følgende:

”Høyre tok i sin tidlige fase som politisk parti opp i seg arven fra embetsmannsstaten, nemlig å være det statsbærende parti i tråd med embetsmannstradisjonen, og på den annen – de næringsdrivendes parti i tråd med utviklingen av et kjøpmannsvælde og et økende antall industriiere”.

Det er vanskelig å se hvordan partiet Høyre kan være komfortabel med et slikt selvbilde. Er det partiets dypere reflekser – en uforløst og underbevisst drøm om partistaten - som blottlegges? Eller er det kun tale om et utslag av språklig og begrepsmessig uformuenhet, - en bevisstløs og historieløs omgang med et ord man synes lyder kjekt? I så fall er det så man uvegerlig minnes Rolv Wesenlunds (eller var det Fleksnes'?) råd om å avstå fra ”å bruke fremmedord som man ikke er adekvat med”.

Om vi borer litt dypere i selve uttrykket ”statsbærende parti”, må det – for overhodet å ha noen mening - bety et politisk parti som påberoper seg å være statens fundament og bærebjelke. Altså: Hvis partiet svikter, raser hele staten sammen, - intet mindre! Historien kjenner få eksempler på slikt. Når for eksempel Nasjonal Samling påstod at det var et statsbærende parti, var det en gedigen bløff: Da NS forsvant, bestod vitterlig den norske stat fortsatt ... Det nærmeste man kommer et virkelig statsbærende parti, var Det Allrussiske Kommunistparti, senere Sovjetunionens Kommunistparti (SUKP), som i 1922 sørget for å opprette Sovjetunionen (Unionen av Sovjetiske Sosialistiske Republikker, fork. USSR). Da SUKP i 1990-91 raknet for alvor, sprakk også USSR. En interessant historie og et fascinerende tema, men vel noe fjernt fra det norske Høyres autoriserte selvforståelse?

Posted by Odd Gunnar Skagestad at September 22, 2005 12:09 EM

http://www.farmann.no/arkiv/2005/09/droemmen_om_par.html#more